

OS RESTOS DO ALMIRANTE DA MAR OCÉANA

Por: I. Malet Andreu / A. García Sayar

A figura de Colón sempre levantou gran cantidade de controversias, non só con respecto ó seu lugar de nacemento, senón tamén os móbiles que lle obrigaron a deambular dunha corte a outra, at o momento en que Isabel de Castela e Fernando de Aragón aceptaron as cláusulas que o mariño impuxo nas Capitulacións de Santa Fe; e non digamos das xeradas sobre o lugar de onde están os seus restos: Catedral de Sevilla? Mausoleo en Santo Domingo?

Das orixes de Colón galego, o primeiro que senta as bases sobre o particular foi Celso García de la Riega, especialmente nas súas obras *"La Gallega, nave capitana de Colón en el primer viaje de descubrimiento"* e en *"Colón español"*.

Prudencio Otero Sánchez en *"España, patria de Colón"* e a tese do médico J. Rodríguez Martínez, cunha extraordinaria portada de Castelao na que fai referencia á emigración galega, insisten na tese da orixe galega do almirante.

As inscricións na Real Basílica de Santa María la Mayor, a base do Cruceiro de Portosanto, os protocolos notariais da finca de Portosanto, vendida polos duques de Veragua, título que ostentan os descendentes do descubridor, dende 1536 e ultimamente, os estudos de Philippot dan probas do asentamento dos colón nesta zona concreta da provincia de Pontevedra.

Este empeño en deixar na sombra as súas orixes por parte de Colón, quizais estivera relacionado pola persecución dos Colón por parte do Tribunal da

Inquisición de Tarragona.

Cristobal Colón falece en Valladolid, o 20 de maio de 1506, canso de loitar coa Coroa e decepcionado pola actuación da mesma cara á súa persoa, preiteando para que foran recoñecidos tódolos seus dereitos, pero polos avatares políticos e a situación interna dos reinos só lle foron recoñecidas algunhas mercés. En 1513 os seus restos quedaron depositados na Cartuja, en Sevilla, e en 1537, seguindo as súas disposicións testamentarias, por privilexio de Carlos I e a instancias do neto do Almirante ó que se lle concederan os títulos de Duque de Veragua, Duque de la Vega e Marqués de Jamaica, foron trasladados a Santo Domingo, quedando depositados nunha cripta da Catedral.

Ata 1655 existe un profundo silencio e é nesta data cando, ante o temor da invasión da illa, o Arcebispo de Santo Domingo, Francisco Pío, mandou se borrasen tódolos sinais das tumbas dos Colón alí soterrados. En 1783 e a raíz dun descubrimento casual de tres bóvedas, o Capitán General D. Isidoro de Peralta, solicitou a tres dignidades Cardinalicias que interviran no feito, información sobre o particular. Nestes nichos atopábanse unhas urnas de chumbo, algo danadas, que contiñan varios ósos humanos. Os do lado da epístola non se tiña a certeza que pertencieran a Bartolome Colón ou o seu fillo Diego; mentres que a tradición sostiña que no lado do Evanxeo estaban depositados os restos do Almirante.

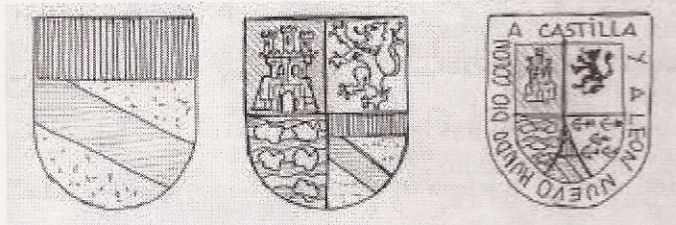

Casa y crucero llamados «de Colón»

P o l o tratado de Basilea que poñía fin á guerra entre España e Francia, no seu capítulo IX plásmase a cesión a Francia da parte que España posuía na Illa, se ben conservaba no seu poder Puerto Delfín, dende onde o Teniente General da

Armada Gabriel de Arastizabal continuaba operando coa escuadra española en cantos viaxes se facía á Habana.

Enterado Arastizabal da existencia dos restos de Colón, eleva escrito ó Gobernador e Mariscal de Campo, Joaquín García manifestándolle: “... *enterado de que yacían en la catedral (los restos de Colón) le parecía propio de su obligación como español y como General en Jefe que a sazón era, de la Escuadra de Operaciones de su Majestad Católica, solicitar la traslación de aquellas cenizas a la Isla de Cuba que también descubrió y en que arboló el primer estandarte de la Cruz, para evitar que quedaran en poder ajeno...*”

A acta de inhumación en 1795 subscrita por José F. Hidalgo, escribán de Cámara da Real Audiencia de Santo Domingo di así: “ *El 20 de diciembre de 1795, se abrió una bóveda que estaba al lado del evangelio, en el presbiterio, pared principal y peana del altar mayor que tiene una vara cúbica y en ella se encontraron unas planchas como de terciada de largo, de plomo, indicantes de haber habido una caja de dicho metal y pedazos de hueso de canillas y otras varias partes de algún difunto que se recogieron en una salvilla ... se conocía ser*

despojos de aquel cadáver ”.

Estes restos identificáronse como os de Cristobal Acolón e ordenouse foran trasladados á Habana.

Ó día seguinte embarcáronse os restos a bordo do bergantín “Descubierta” e ríndenselle os honores de Almirante, con posterioridade e na enseada de Ocoa, pasan a bordo do navío “San Lorenzo”, coa orde de que se lle dispensasen os mesmos honores á “voz y cañón”.

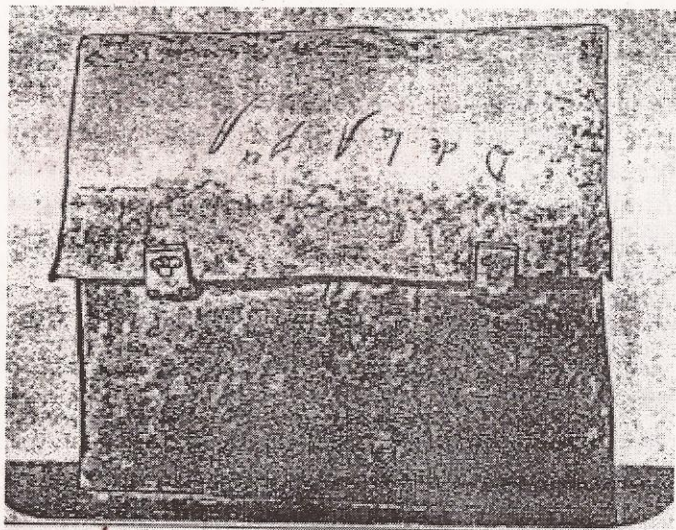
Xa na Habana, sobre as sete de mañá do 19 de xaneiro de 1796 e ante a presenza de autoridades civís, militares, eclesiásticas e gran cantidade de público, fíxose entrega por parte do Capitán de Navío D. Tomás Ugarte, comandante do “San Lorenzo”, da chave do ataúde ó Comandante General de Mariña da praza que á súa vez a entregou ó Capatán General da Illa. Durante estes actos rendíronse ós restos os protocolarios honores de Capitán General da Armada e posteriormente foron trasladados á Catedral onde se oficiaron solemnes funerais e colocáronse nun panteón.

Case cen anos despois, en abril de 1877, efectuáronse obras de reparación na Catedral de Santo Domingo, consistentes na separación do coro xa que o seu arranxo eraimposible. O 14 de maio abriuse unha porta que se atopaba tapiada e apareceu unha cripta cunha caixa metálica con restos humanos que se podían apreciar dende o exterior por estar moi deteriorada a caixa.

D. Luís Nourel, intelectual de moita sona de aquel país puido ler nunha das planchas unha inscrición que decía: “ *EL ALMIRANTE DON LUÍS COLÓN, DUQUE DE VERAGUA, MARQUES DE...* ”

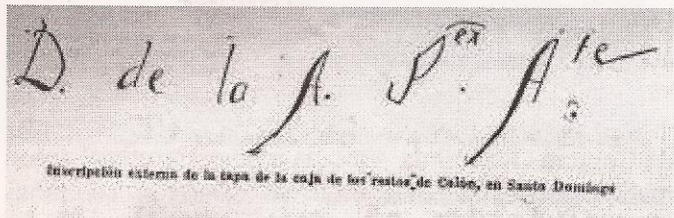
Prosiguen as excavacións dirixidas polo canónigo Bellini e a primeiros de setembro do mesmo ano aparecen uns restos que se identificaron como os do Brigadier D. Juan Sánchez Ramírez, Capitán General de Santo Domingo falecido en 1811.

Os días 9 e 10 de setembro aparecen as sinais

Caja de plomo en que fueron encontrados los restos de Colón

dunha nova cripta, en cuio interior, colocado enriba duns ladrillos, apareceu unha caixa cadrada de metal. En presencia do Cardenal e do Embaixador de Italia procedeuse a un novo recoñecemento, ampliando a cavidade. Na tapa do cofre podíanse ler, abreviadas, as palabras: “*Primer Almirante*”, xunto a outras abreviaturas.

Inscripción externa de la tapa de la caja de los restos de Colón, en Santo Domingo

Levantouse acta de todo elo, que omitimos polo fanagosa, e soamente incidiremos nalgúns puntos.

A acta relata: “... *En la ciudad de Santo Domingo a diez de septiembre de 1877, siendo las cuatro de la tarde y previa convocatoria dirigida por el Ilmo. Y Rdmo. Sr. Fray Roque Cocchia, Obispo de Orge, Vicario y Delegado Apostólico de la Santa Seda*” a continuación cítanse os nomes de varios dignatarios da igrexa, ministros, embaixadores, licenciados en medicina, relatando o achado e posterior traslación procesional de: “... *una caja que resultó ser de plomo con goznes, que mide unos cuarenta centímetros de largo, veintiuno de profundidad y veinte y medio de ancho, conteniendo las siguientes inscripciones en la parte externa de la tapa: < D. de la A. Per. Ate >; en la cabeza izquierda: < C >; en el costado delantero: < C > y en la cabeza derecha < A >.*”

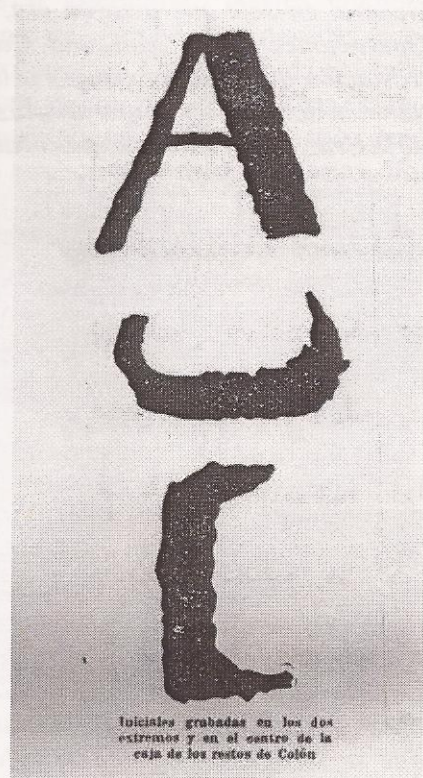
Levantada a tapa, atopouse na parte interior da

mesma, con caracteres góticos, unha inscrición cicelada que dicía: “*Ilte. Y Esdo. Varón D Cristóbal Colón*”, e dentro da referida caixa os restos humanos que examinados polos licenciados en medicina Marcos Antonio Gómes e José de Jesu Brenes resultaron ser: “... *un fémur deteriorado en la parte superior del cuello; un peroné en su estado natural; un radio, también completo; una clavícula completa; un cúbito; cinco costillas completas y tres incompletas. El hueso sacro en mal estado, el coxis, dos vértebras lumbares y tres dorsales, dos calcáneos, un hueso del metacarpo, otro del metatarso, un fragmento del frontal conteniendo la mitad de una cavidad orbitaria, un tercio medio de la tibia, dos astrágalos, un fragmento de mandíbula inferior, media cabeza de munero, contituyendo un total de trece fragmentos pequeños y veintiocho grandes, existiendo otros reducidos a polvo*”. Ademais atopouse unha bala de chumbo dunha onza pouco máis ou menos e dous pequenos parafusos da mesma caixa.

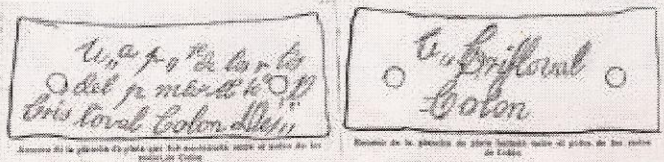
Rematado o exame procedeuse ó selado da caixa e foi depositada no Santuario de Regina Angelorum, acompañada de tropas veteranas da capital, baterías de artillería e música.

Con respecto á bala atopada entre os restos, nunha carta de Cristóbal Colón ó seu fillo Hernando, queixábase das molestias que sentía nunha perna dunha ferida sufrida e que non lle puideran extraer o proxectil.

Un posterior estudio efectuado o 2 de xaneiro de 1878 e a petición da Academia de Historia de Madrid, un dos médicos atopou no fondo da caixa entre o po, unhas pranchiñas de prata, de xeito cuadrangular, traballadas a martelo, de oitenta e sete milímetros de longa e trinta e dous de ancho, con dous buratos circulares os cales coinciden con outros dous que ten a caixa de chumbo ó lado dos goznes.

Letras grabadas en los dos extremos y en el centro de la caja de los restos de Colón

Dita placa ten ciceladas a ámbol os lados as seguintes inscricións: “U a p.te. de los rto del prim. Alte D/ Cristóbal Colón...” e no reverso: “te. Cristóbal/Colón”.

A esta prancha corresponden os parafusos da primeira acta.

A polémica das cinzas de Colón parecían rematar cando a raíz da guerra entre EE.UU. e España

procedeuse a un novo traslado dos restos, esta vez dende a Habana a Sevilla. O acta sería a que sigue: “En la ciudad de la Habana al doce de diciembre de mil ochocientos noventa y ocho, recibida por el Excmo. Sr. Vce. Alte. De la Armada, Cte. Gral. De este Apostadero y Escuadra D. Vicente de

Monterola y Farponera del Excmo. Sr. Gobernador y Cap. Gral. De la Isla D. Adolfo Jiménez Castellano, la caja que contiene los restos de D. Cristóbal Colón y la llave de la misma como en cargado de su remisión a la Península, se trasladó a bordo del crucero <Conde del Venadito>, designado para efectuar la conducción, le hizo entrega de la referida caja en el mismo estado en que la recibiera con su llave el Sr. Comandante de dicho

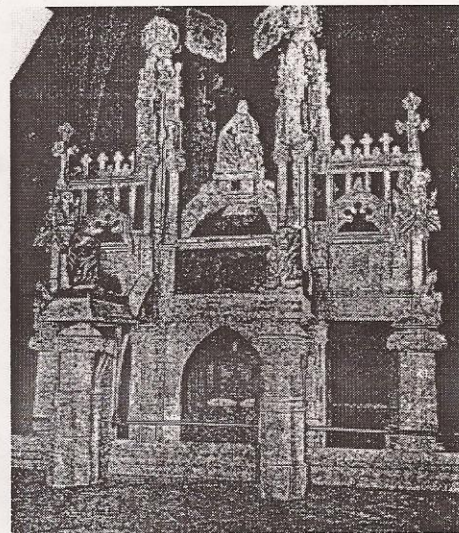
buque Cap. De Fgta. D. Esteban de Arriaga y Amézaga”.

Este buque chegou a Cádiz o 15 de xaneiro de 1899, e a caixa embarcou no <Giralda> que a levou a Sevilla, sendo depositada no túmulo esplendidamente cicelado por Arturo Mérida.

Posiblemente as probas que se están efectuando na Universidade de Granada, e que aínda tardarán un certo tempo en dar resultados, desvelarannos a quen pertencen os restos soterrados en Sevilla.

Se estes restos corresponden a Cristóbal Colón, sería necesario

respectar a vontade do Almirante da Mar Océana de repousar en Santo Domingo, como era o seu desexo e o expresou nas súas manda testamentarias efectuadas o 19 de maio de 1506 ante o escribán de Valladolid D. Pedro de Hinojedo.

Todos estes estudos tamén dan pé a que se inicien investigacións paralelas, para determinar si Cristóbal Colón era fillo natural e cuxa hipótese se baralla con bastante insistencia, do príncipe herdeiro de Aragón, Cataluña, Navarra e Sicilia, D. Carlos, príncipe de Viana e duque de Gandía, cuxos retos repousan no Real Mosteiro de Poblet, panteón dos Reis de Aragón.

Pontevedra, 04 de decembro de 2003

Bibliografía:

- Consultadas diferentes fontes documentais.

Avda. de Orense, 50 - Teléf.: 986 883 931 - Fax: 986 880 095 - 36900 MARÍN (Pontevedra)

MARINER FORCE QUICKSILVER merCruiser YANMAR

Embarcaciones
Motores marinos
Mantenimiento
Invernaje y guardería
Accesorios
Servicio técnico